



Lausunto

10.10.2024

YVV/1873/2024

Asia: VN/27297/2023

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024-27

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleittain

-

1. Johdanto, yleiset huomiot

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 1. Johdanto, sekä muut yleiset huomiot

Ohjelmassa tulisi kiinnittää huomiota yhteiskunnan digitalisaatioon ja sen sukupuolivaikutuksiin yhteiskunnan eri sektoreilla. Esimerkiksi tekoälyn hyödyntämisellä on merkittäviä vaikutuksia tasa-arvoon, koska tekoälyn edellyttämä data saattaa sisältää sukupuolivinoumia. Tiedon ja tekoälyn hyödyntämistä sekä digitalisaatiota koskevissa päätöksissä tulisi varmistaa tehokkaat yhdenvertaisuus- ja sukupuolivaikutusten arvioinnit ja arvioinnin pohjalta tulisi pyrkiä tekemään päätöksiä, jolla edistetään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Ohjelmassa tulisi näkyä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistäminen. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus, joka alkaa jo varhaiskasvatuksessa ja jossa huomioidaan jo lapsuudessa alkava digitaalinen vuorovaikutus tulisi ymmärtää keskeiseksi sukupuolten tasa-arvoa ja hyvinvointia lisääväksi keinoksi. Koulutus, kasvatus ja valistus ovat avainasemassa myös sukupuolistunutta väkivaltaa ennaltaehkäisevässä työssä.

2. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 2. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää erittäin tärkeänä, että oppilaanohjausta kehitetään ja koulutuksen eriytymisen ehkäisemiseen liittyvissä toimia tehdään moniperusteisesta näkökulmasta. Sukupuolen

lisäksi esimerkiksi vammaisuuteen ja etniseen alkuperään perustuvan rakenteellinen syrjintä on huomioitava kaikissa kehitystoimissa. Lisäksi on huomioitava esimerkiksi perheen sosioekonomisen tilanteen vaikutus yhdessä sukupuolen ja muiden henkilön ominaisuuksien kanssa.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistyötä ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien laatua koulutuksessa on kehitettävä.

Hallituksen esitys (HE 105/2024 vp) yhdenvertaisuussuunnitteluvuorokauden siirtämisestä varhaiskasvatuksen toimipaikoista varhaiskasvatuksen järjestäjän tai palvelun tarjoajan tasolle vaikeuttaa suunnittelun kehittämistä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat laaditaan pääsääntöisesti yhdessä, mutta jatkossa tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain suunnitteluvuorokaudet kohdistuvat eri tahoille varhaiskasvatuksessa. Tämä tulee aiheuttamaan sekaannusta ja heikentämään mahdollisuuksia edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa moniperusteisesti. Valtuutettu pitää kannatettavana suunnitelmien laadun valvonnan ja kehittämisen menetelmien vahvistamista. Edistämistyöhön ja suunnitteluun on lisäksi tarjottava kattavat ohjeet ja suunnitteluvuorokauden noudattamista on seurattava systemaattisesti. Myös koulutuksen järjestäjien yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksen myötä vahvistunut velvoite puuttua häirintään on otettava huomioon.

3. Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 3. Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

Maahanmuuttajanaisten ja -miesten työllisyys

Yhdenvertaisuusvaltuutettu haluaa kiinnittää huomiota työmarkkinoilla 2000-luvulla tapahtuneeseen muutokseen, mikä on johtanut epätyypillisten työsuhteiden, kuten vuokratyön sekä nollatuntisopimusten yleistymiseen. Maahanmuuttajat työskentelevät keskimääräistä useammin juuri epätyypillisissä työsuhteissa. Esimerkiksi vastentahtoinen osa-aikatyö on 2,5–3 kertaa yleisempää työntekijöillä, joiden äidinkieli ei ole suomi tai ruotsi. Vastentahtoiset määräaikaisten työsuhteet ovat 1,5 kertaa yleisempiä työntekijöillä, joiden äidinkielenä ei ole suomi tai ruotsi. Vuokratyö on kolme kertaa yleisempää muun kielisten työntekijöiden keskuudessa verrattuna äidinkielenään suomea tai ruotsia puhuviin. Äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvista naisista joka toinen (48,8, prosenttia) on niin kutsutuissa joustavissa työolosuhteissa, mikä monien kohdalla käytännössä tarkoittaa nollatuntisopimusta.

Maahanmuuttajien työurien on havaittu jäävän keskimäärin melko lyhyiksi ja ansioiden olevan pieniä. Monet heistä tekevät Suomessa aiempaa työhistoriaansa tai koulutustaan vastaamatonta työtä; myös korkeasti koulutetut. Samalla miesten ja naisten työurissa on havaittu olevan suuria eroja.

Epättyypillisillä työsuhteilla ja heikolla ansiotasolla on oletettavia kerrannaisvaikutuksia myös maahanmuuttajataustaisten henkilöiden vanhuusajan köyhyyteen. Lisäksi heikko työmarkkina-asema voi olennaisesti vaikeuttaa yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyödyntää perhevapaiden tasapuolista jakautumista käytännössä.

Anonyymi rekrytointi osana yhdenvertaisuuden edistämistä

Tasa-arvo-ohjelman luonnoksessa viitataan anonyymin rekrytoinnin hyödyntämiseen. Anonyymi rekrytointi on hyvä käytäntö, jonka hyödyntäminen voi helpottaa syrjinnänvaarassa olevien vähemmistöryhmien pääsyä työhaastatteluun. Anonyymin rekrytoinnin hyödyt eivät kuitenkaan voi toteutua, mikäli rekrytoinnin muissa vaiheissa ilmenee syrjintää.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaaakin, että anonyymi rekrytointi tulisi kytkeä osaksi laajalaisempaa työnantajan yhdenvertaisuuden edistämismittareiden toteuttamista. Tällöin rekrytointikäytäntöjen osalta on kiinnitettävä huomiota rekrytointia suorittavien henkilöiden yhdenvertaisuusosaamiseen sekä yleisemmin rekrytointikäytäntöihin kuten työnhakuilmoitusten monimuotoisuuslausekkeisiin sekä mahdollisuuteen käyttää positiivista erityiskohtelua työyhteisön monimuotoisuuden lisäämiseksi osana yhdenvertaisuuden suunnitelmallista edistämistä.

Syrjintä alkuperän perusteella on valitettavan yleistä suomalaisilla työmarkkinoilla. Esimerkiksi Helsingin yliopiston kokeellisessa situation testing -tutkimuksessa (Ahmad, 2019) lähetettiin 5000 työhakemusta 1000 työpaikkaan siten, että hakijoilla oli saman sisältöiset ansioluettelot, mutta nimi ja äidinkieli oli suomalainen, englantilainen, irakilainen, venäläinen tai somalialainen. Kutsun haastatteluun sai suomalaisella nimellä neljä kertaa useammin kuin somalialaisella nimellä. Etnisen alkuperän lisäksi tutkimuksessa havaittiin hakijan sukupuolen vaikuttavan myös siihen, kuinka usein samoilla ansioilla hakija kutsuttiin haastatteluun.

TE-palveluiden uudistus

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtion työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille ja kuntien muodostamille työllisyysalueille 1.1.2025 alkaen. Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että viranomaiset, kuten työllisyysalueet, edistävät yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja aktiivisin toimenpitein. Samankaltainen edistämismittari on myös tasa-arvolaisissa sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Työllisyyspalveluiden rahoitukseen ja resursointiin tehtävien muutosten yhdenvertaisuusvaikutuksia ei ole lainvalmisteluvaiheessa arvioitu riittävästi. Tämän vuoksi työllisyysalueiden sekä niiden ohjauksesta ja valvonnasta vastaavien viranomaisten on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että

palveluiden kohdentamisessa huomioidaan asiakkaiden yhdenvertaisuus ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevat asiakasryhmät. Työllisyyspalveluita järjestävien kuntien tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että palveluiden järjestämisessä noudatettavista käytännöistä ja toimintatavoista ei muodostu välillisesti syrjiviä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa myös, että rinnakkain työvoimapalvelu-uudistuksen kanssa toteutetaan kotoutumista edistävien palvelujen uudistus. On erittäin tärkeää, että työllisyysalueiden ja kuntien kotoutumista edistävien palvelujen yhteistyö muotoutuu tiiviiksi ja saumattomaksi, erityisesti kun kotoutumislain uudistuksessa vahvasti korostetaan maahanmuuttajan velvoitteita kotoutumisprosessissa. Kun samaan aikaan myös kunnille kohdennettuja korvauksia kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden vastaanotosta leikataan voimakkaasti, on vaarana, että monialaista tukea tarvitsevien henkilöiden palvelut vaarantuvat tai heikkenevät. Tällöin myös riskit syrjäytymiselle työelämästä ja muutoin yhteiskunnallisesta osallisuudesta kasvavat. Nämä riskit ovat vaarassa toteutua erityisesti työmarkkinoiden ulkopuolella oleviin, kotona lapsiaan hoitaviin vanhempiin, joista valtaosa on naisia.

Tietoa sukupuolten palkkaeroista myös vähemmistöjen osalta

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä toimenpiteitä, jotka edistävät sukupuolten palkkatasa-arvon toteutumista ja seurantaa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että tiedonkeruujärjestelmän kehittämisessä tulisi kuitenkin huomioida sukupuolen lisäksi myös muut taustatekijät, jotta ansiotason kehityksen tilastointi ja seuranta olisi mahdollista moniperusteisuus huomioon ottaen. Esimerkiksi vammaisten henkilöiden ansioista ei ole saatavilla sukupuolieriteltyjä tilastoja.

YK:n vammaisyleissopimuksen 31 artiklan mukaisesti Suomi on sitoutunut kokoamaan asianmukaista tietoa, muun muassa tilasto- ja tutkimustietoa, jonka pohjalta ne voivat muodostaa ja toteuttaa menettelytapoja tämän yleissopimuksen soveltamiseksi.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on kannanotoissaan katsonut, että vammaisia henkilöitä koskevan tilasto- ja tutkimustiedon nykytilaa ei voida pitää YK:n vammaisyleissopimuksen edellyttämän mukaisena, muun muassa vammaisten henkilöiden työelämäosallisuuden tiedonpuutteiden vuoksi. Julkisen vallan tulisi suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti kartoittaa vammaisten henkilöiden työelämäosallisuuteen liittyvät tilasto- ja tutkimustiedon puutteet sekä osoittaa vastuuviranomaiset nyt puuttuvan tiedon säännölliseen tuottamiseen ja seurantaan. Tänäpäin emme tarkkaan tiedä, minkä suuruinen on vammaisen naisen euro.

Tutkimus- ja tilastotiedon puute eri vähemmistöjen osalta vaikeuttaa viranomais-toiminnan vaikutusten arviointia, ja siten myös yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa tehokkaimmin toteuttavien sääntelyvaihtoehtojen hahmottamista lainsäädäntöä uudistettaessa.

Lähteitä:

Ahmad, A. (2019). Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo & A. Kaiho-vaara (toim.), Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta (s. 15–27). Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Busk, Jauhiainen, Kekäläinen, Nivalainen ja Tähtinen (2016). Maahanmuuttajat työmarkkinoilla – tutkimus eri vuosina Suomeen muuttaneiden työurista. ETK tutkimuksia 06/2016.

Busk, H. ja Jauhiainen, S. (2022). The careers of immigrants in Finland: empirical evidence for genders and year of immigration. Journal of International Migration and Integration.

Näre, L. (2023) Oikeudellisen aseman merkitys maahanmuuttaneiden työlle ja hyvinvoinnille, TEM Kotoutumisen osaamiskeskuksen tutkimuswebinaari, Maahanmuuttaneiden työurat 25.9.2023.

Ojala Satu 2023, Prekaarit työsuhteet yleisiä kielivähemmistöjä edustavilla työllisillä, TEM Kotoutumisen osaamiskeskuksen tutkimuswebinaari, Maahanmuuttaneiden työurat 25.9.2023.

4. Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 4. Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

-

5. Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 5. Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta

Väkivaltaisen vastaisen työn rakenteista on säädettävä lailla

Käsitellessään tasa-arvopoliittista selontekoa (VNS 5/2022 vp) alkuvuodesta 2023 eduskunta edellytti valtioneuvostoa ryhtymään toimiin väkivallan vastaisen työn vakinaistamiseksi ja sen rakenteen selvittämiseksi. (EK 67/2022 vp) Selonteon mukaan yhtenä tasa-arvopoliitiikan tavoitteena on poistaa sukupuolistunut väkivalta vuoteen 2030 mennessä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta totesi tuolloin, että sukupuolistunut väkivalta ja naisiin kohdistuva väkivalta edellyttävät Suomelta ripeitä ja tehokkaita toimenpiteitä. (TyVM 22/2022 vp, s. 3)

Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan pääministeri Orpon hallitusohjelmassa näkyy tahto torjua tehokkaasti naisiin kohdistuvan väkivallan eri muotoja monin eri keinoin. Haaste on kuitenkin huomattava, kun otetaan huomioon, miten hälyttävän yleisiä lähisuhde- ja parisuhdeväkivallan kokemukset ovat naisilla, mutta miten harvoin väkivallasta kerrotaan viranomaiselle ilman viranomaisen kykyä tunnistaa ja ottaa väkivalta puheeksi.

Eri tutkimustulosten – kuten Tilastokeskuksen väestötutkimuksen, THL:n eri tutkimusraporttien ja VN TEAS tutkimushankkeen, jossa tutkittiin naisten kuolemaan johtanutta parisuhdeväkivaltaa – perusteella on selvää, että nykyisissä rakenteissa tehty väkivallan vastainen työ ei ole ollut riittävää. Lisäksi esimerkiksi hallituksen esityksessä, joka koskee lähisuhdeväkivallan rajaamista pois sovittelun piiristä (hallituksen esitys laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta, HE 130/ 2024 vp) tuodaan esille palvelujärjestelmän puutteita niin väkivallankokijoiden kuin -tekijöiden näkökulmasta.

Tältä osin valtuutettu haluaa kiinnittää huomiota ehdotettuun toimenpiteeseen numero 20 ja todeta, että tasa-arvo-ohjelmassa tulisi tavoitella velvoittavaa lainsäädäntöä, eikä ainoastaan arvioida sääntelyn tarvetta. Väkivallan vastaisen työn koordinaatiota ja palvelujärjestelmää tulisi tarkastella myös EU:n niin kutsutun NKV-direktiivin (eli naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2024/1385) näkökulmasta. Valtuutetun näkemyksen mukaan EU-direktiivin täysimääräinen toimeenpano edellyttää nykyistä kattavampaa palvelujärjestelmää ja ammattihenkilöiden ammattitaidon ja riittävän koulutuksen varmistamista.

Rikoslakia tulisi tarkastella kattavammin sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta

Rikoslain osalta hallitus on tunnistanut nykyllä lainsäädännössä selviä puutteita naisiin kohdistuvan väkivallan osalta koskien tyttöjen sukuelinten silpomista, avioliittoon pakottamista sekä lähisuhdeväkivaltaa, josta suuri osa on parisuhdeväkivaltaa.

Sovittelusta luopuminen lähisuhdeväkivaltatapauksissa on johdonmukainen jatkumo sille, että lainsäätäjä on 1990-luvulta alkaen korostanut, ettei lähisuhde- ja parisuhdeväkivalta ole yksityisasia, vaan julkisella vallalla on velvollisuus puuttua väkivaltaan ja suojella uhreja tehokkaasti, myös lievän väkivallan tapauksissa.

Valtuutettu haluaa kuitenkin huomauttaa, että Suomessa rikoslain muutokset ovat keskittyneet pahoinpitelyrikosten syyteoikeuden muuttamiseen. Rikosoikeudellisiin tunnusmerkistöihin, eli siihen, minkälaisia väkivallan muotoja pidetään rangaistavana pahoinpitelynä, ei ole aiemmin juurikaan tarkasteltu. Rikoslakiin ei ole lisätty esimerkiksi erillissäännöstä pari- ja lähisuhdeväkivallasta eikä rikoslakia ole muutettu esimerkiksi siten, että pahoinpitelyrikoksissa törkeän pahoinpitelyn ankaroittamisperusteena olisi väkivallan tekeminen pari- tai lähisuhteessa. Pari- ja lähisuhdeväkivaltaa ei ole myöskään lisätty yleisiin rangaistuksen koventamisperusteisiin.

Pakottavasta kontrollista säädettävä erilliskriminalisointi

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kannattaa, että toimenpiteen 31 osalta pakottavasta kontrollista tehdään erilliskriminalisointi riittävän selvitystyön jälkeen. Rikoslaki tunnistaa tällä hetkellä huonosti pakottavaa kontrollia. Valtuutettu pitää tärkeänä, että rangaistavan käyttäytymisen alaa laajennetaan siten, että pakottavan kontrollin erilaiset muodot tulevat kriminalisoiduksi. Tämä vastaa myös Istanbulin sopimuksen tavoitteisiin, joissa on kiinnitetty laajasti huomiota naisiin kohdistuvan väkivallan monenlaisiin ilmenemismuotoihin.

Pakottava kontrolli kiinnittyy erityisesti parisuhteissa ja läheisissä suhteissa, taikka luottamukseen tai auktoriteettiasemaan perustuvissa suhteissa väkivallantekijän harjoittamaan kontrolliin ja vallankäyttöön, jolla loukataan toistuvasti toisen ihmisen itsemääräämisoikeutta. Esimerkiksi parisuhteen kontekstissa kysymys on muistakin kuin fyysisen tai seksuaalisen väkivallan käyttöön liittyvistä kontrollin keinoista. Puoliso voidaan pyrkiä eristämään parisuhteen ulkopuolisista kontakteista ja hänen toimintaansa valvotaan tiiviisti. Uhri voi olla jatkuvan kontrollin alla, kun hänen pukeutumistaan, käyttäytymistään, liikkumistaan ja rahankäyttämistä rajoitetaan. Pakottavaan kontrolliin voi liittyä uhkailua ja sitä voidaan tehostaa suoranaishalla fyysisen väkivallan käytöllä. Pakottavalle kontrollille on ominaista, että tekijä pystyy hyödyntämään uhrin häntä kohtaan tuntemaa luottamusta ja läheisyyttä pyrkiessään saamaan toisen valtansa alle. Pakottava kontrolli on usein pitkäkestoista ja sen keston aikana voi olla intensiteetiltään ja keinoiltaan erilaisia vaiheita. Osapuolten välinen epätasa-arvoinen valtasuhde vaikeuttaa uhrin avun ja tuen piiriin hakeutumista. Rikoslaki ei tällä hetkellä tunnista tällaista vallankäyttöä väkivallaksi.

Tasa-arvo-ohjelmassa huomioitava EU:n naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastaisen direktiivin vaatimukset

Valtuutettu on katsonut, ettei rikoslaki täytä Istanbulin sopimuksen vaatimusta niin sanotuista raskauttavista tekijöistä eli siitä, miten esimerkiksi uhrin ja tekijän välinen suhde huomioidaan rikos- ja rangaistusvastuussa. Ottaen huomioon lisäksi EU:n NKV-direktiivin säännökset raskauttavista seikoista, Suomen rikoslakia olisi syytä arvioida hallitusohjelmaa ja ehdotettuja hallituksen tasa-arvo-ohjelman kirjauksia laajemmin.

Suomella on kolme vuotta aikaa panna EU-direktiivi täytäntöön. Myös tasa-arvo-ohjelma ulottuu vuoteen 2027. Valtuutettu ehdottaa, että direktiivin kansallinen täytäntöönpano otettaisiin osaksi tasa-arvo-ohjelmaa.

Järjestöjen rooli uhrien tukipalveluiden tuottajana on tunnistettava paremmin

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää järjestöjen roolia rikoksen uhrien tukipalvelujen tuottajana merkittävänä. Moni rikoksen uhreista on haavoittuvassa asemassa, minkä seurauksena uhrilla voi kestää pitkään ennen kuin hän tunnistaa joutuneensa rikoksen kohteeksi ja uskaltaa hakea apua. Moniin rikoksiin liittyy häpeää, minkä takia rikoksen kohteeksi joutumista piilotellaan, eikä se tule

ulkopuolisten tietoon. Haavoittuvassa asemassa olevilla rikosten uhreilla voi olla korkea kynnys kääntyä poliisin puoleen. He voivat miettiä pitkään rikosilmoituksen tekemistä ja tarvita siihen konsultaatiota.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että tästä syystä järjestöjen tuottamien palvelujen roolia osana rikosprosessia on tarkasteltava laajasti, eikä vain siitä lähtien, kun esitutkinta on käynnistetty.

Järjestöjen tuottamien palveluiden etuna on, että ne tuottavat monille haavoittuville ryhmille sellaisia palveluja, joita ei ole saatavissa julkisista palveluista. Järjestöt voivat tuottaa osan julkisista palveluista ja toimia myös julkisten palveluvalikoiman täydentäjänä. Järjestöissä on tehty merkittävää innovatiivista työmenetelmien kehittämistä, millä on ollut vaikutuksensa myös viranomaisten käytäntöihin. Esimerkiksi nais erityistä ja sukupuolisensitiivistä työtä on työtä kehitetty järjestökentällä, mitä on hyödynnetty vankiloissa. Järjestöissä tehdään myös etsivää työtä, jonka avulla pystytään tavoittamaan sellaisia yhteiskunnan jäseniä, joilla on korkeampi kynnys kääntyä viranomaisten puoleen.

Järjestöissä on pystytty kiinnittämään huomiota sellaisiin väkivallanmuotoihin, joita ei ole tunnistettu riittävän hyvin rikoslaissa. Järjestöissä on ollut tietoa uusista väkivallanmuodoista, kuten esimerkiksi digitaalisesta tai verkkovälitteisestä väkivallasta. Järjestöissä on nostettu esille, että eron jälkeen naiset ovat voineet kokea uudenlaisia parisuhdeväkivallan muotoja, kuten taloudellista väkivaltaa. Järjestöjen toiminnan ansiosta julkisen keskustelun kohteeksi pystytään nostamaan puutteita nykyisessä rikoslaissa. Järjestöillä on tietoa siitä, minkälaisia ongelmia rikosten uhreilla on esiintynyt oikeuksiin pääsyssä ja heidän kohtelussaan rikosprosessin aikana.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittää lopuksi huomiota siihen, että järjestöjen osallistuminen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on ollut tärkeässä roolissa. Järjestöt ovat merkittäviä tiedontuottajia ja heidän asiantuntijuuttaan hyödynnetään jatkuvasti pyrittäessä kehittämään niin rikosprosessia kuin rikosoikeudellista lainsäädäntöä. Järjestöt ovat pystyneet nostamaan esille sellaista hiljaista tietoa rikosten uhrien asemasta, joihin viranomaisilla ei välttämättä ole ollut pääsyä.

Lähteitä:

Attila, H; Keski-Petäjä, M; Pietiläinen, M; Lipasti, L; Saari, J; Haapakangas, K. (2023): Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021: Loppuraportti. Tilastokeskus.

Krogell, J; Niklander, E. (2023): Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenteet vaihtelevat eri puolilla maata : koordinaattoriverkostosta tukea ohjeiden toimeenpanoon. THL.

Suonpää, K; Koskela, T; Sutela, M; Törölä, M; Aaltonen, (2023): Naisiin kohdistuvat parisuhdetapot : Tapahtumaketjut, taustat ja ehkäisy”, Valtioneuvoston kanslia.

THL (2023): Lähisuhdeväkivalta 2021: Suurin osa lähisuhdeväkivallan uhreista on edelleen naisia tai tyttöjä, seksuaaliväkivallan uhreilla usein myös aiempia väkivaltakokemuksia. Tilastoraportti 43/2023.

6. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 6. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

-

7. Institutionaaliset rakenteet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 7. Institutionaaliset rakenteet

Tietopohjassa on puutteita

Suomessa ei ole kattavaa tietoa naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä, sen eri muodoista ja väkivallan aiheuttamista seurauksista. Tietoa naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen vastaisesta työstä on kerättävä eri lähteistä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu painottaa, että tiedonkeruuta ja tietojärjestelmiä on kehitettävä. Tietoa tarvitaan naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä, sen ilmenemismuodoista ja aiheuttamista seurauksista. Tietoa on saatava myös siitä, miten palvelujärjestelmässä ja rikosprosessissa tunnistetaan ja käsitellään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Tietopohjassa on useita puutteita koskien sosiaali- ja terveystietojen saatavuutta sekä rikosoikeudellisen järjestelmän kykyä suojella väkivallan kohteeksi joutuneita. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että tutkimusta tehdään lähisuhdeväkivallan käsittelystä rikosprosessissa. Tämän lisäksi rekisteri- ja tilastointijärjestelmiä on kehitettävä. Lähisuhdeväkivallan seuraaminen on tarpeellista myös viranomaisten toiminnan sisäisen ja ulkoisen valvonnan sekä lainsoveltamiskäytäntöjen kehittämistyölle.

Poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön on panostettava

Poliisin ja ehdotetun toimenpiteen 42 osalta yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että poliisin tietoisuutta eri vähemmistöistä lisätään ja eri ryhmien luotta-musta poliisiin vahvistetaan. Valtuutettu kannattaa koulutuksen järjestämistä etnisen profiloinnin kiellosta. Poliisilta vaaditaan erityistä ammattitaitoa kohdata lähisuhdeväkivalta-, seksuaalirikos- tai kunniaan liittyvän väkivallan epäilyssä asianomistaja. Rikosprosessin toimijoiden kouluttaminen lähisuhdeväkivallan ja erityisesti parisuhdeväkivallan erityispiirteistä on auttanut ymmärtämään väkivallan osapuolien toimintaa ja heidän yleisesti käyttämiä selityksiä tapahtuneesta.

Rantala Marjo
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto